

در کارخانه‌ی اسنوا چه می‌گذرد؟

شهرک صنعتی مورچه خورت در فاصله‌ی حدود ۴۰ کیلومتری شهر اصفهان به سمت تهران قرار دارد. در ورودی این شهرک، ساختمان بزرگ شرکت اسنوا واقع شده است. این شرکت تولیدکننده‌ی انواع لوازم خانگی است که علاوه بر تأمین بخشی از بازار داخلی، به کشورهای خاورمیانه نیز کالا صادر می‌کند. این شرکت زیر مجموعه‌ی گروه صنعتی انتخاب است.

در درون شهرک صنعتی، سوله‌های بسیاری تحت تملک شرکت اسنوا است. تقریباً در هر خیابان یک سوله متعلق به این شرکت است. هرچند این سوله‌ها به صورت جدا از هم قرار دارند، اما تحت نظام واحدی مبتنی بر تقسیم کار به فعالیت مشغول‌اند. بدین صورت که هر سوله وظیفه‌ی خاصی در فرایند تولید محصول دارد. به طور مثال یکی از سوله‌ها فقط کار رنگ کاری قطعات گوناگون را انجام می‌دهد. شاخص آلودگی تنفسی در این واحد بالاترین میزان را دارد و برای مقابله با اثرات آن روزانه دو وعده شیر به کارگران این بخش داده می‌شود.

حدود ۸۰۰۰ کارگر در شرکت اسنوا مشغول به کارند. ساختمان بخش استخدامی شرکت از تمام محل‌های تولید جدا است. اغلب صف انتظاری - که تعداد آن به ۵۰ نفر نیز می‌رسد - برای پرکردن فرم استخدامی در این ساختمان تشکیل می‌شود. بر روی تابلو اعلانات شرایط استخدامی درج شده است. در یکی از صفحات مندرج در تابلو این طور عنوان شده است که کلیه‌ی شرایط استخدامی بر اساس قانون کار است. در حالی که در یکی از همان صفحات با عنوان «شرایط کار جایگاه شغلی اپراتور تولید» بندی به عنوان ساعات کاری وجود دارد که دارای سه شرط اساسی است:

۱. تعیین روزکار بودن یا شیفت‌کار بودن به تشخیص مدیر مربوطه است.

۲. توانایی انجام اضافه‌کار طبق ساعات درخواستی کارفرما.

۳. توانایی کار در روزهای تعطیل رسمی حتی روزهای جمعه.

شیفت‌ها این گونه عنوان شده است: یک هفته ۸ شب تا ۸ صبح، هفته‌ی بعد ۸ صبح تا ۸ شب، و فقط دو جمعه در ماه تعطیل است.

در صفحه‌ی مندرج با عنوان تعهدنامه نیز دو شرط که تکمیل‌کننده‌ی سه شرط بالا است عنوان شده است:

۱. کارگر موظف است طبق شیفت درخواستی شرکت در محل کار حاضر گردد.

۲. اضافه‌کاری در روزهای تعطیل جمعه و شیفت‌های استراحتی در صورت اعلام سرپرست مربوطه اجباری است.

شرکت اسنوا با قراردادن شروط بالا عملاً همانند بسیاری از شرکت‌ها اقدام به ایجاد اضافه‌کاری اجباری برای کارگران کرده است. حتی با وجود دو جمعه‌ی تعطیل در هر ماه، در مواردی کارگران حتی در این دو روز تحت عنوان اضافه‌کاری مجبور به کار می‌شوند. سطح دستمزد پایین در شرکت‌های کوچک و متوسط، وجود بیکاری در جامعه و از همه مهم‌تر، عدم وجود تشکلهای کارگری مقابله‌کننده با این مکانیسم، سرمایه‌دار را قادر ساخته است که این اضافه‌کاری اجباری را که خلاف قانون است به قانون داخلی این شرکت تبدیل کند.

شرکت اسنوا از این طریق، برای میزان محصولات افزایش یابندهی خود، بدون استخدام، تعداد بیشتری نیروی کار و در نتیجه جهت کاهش هزینه‌های مرتبط با بیمه، غذا، ایاب و ذهاب، سنوات و ... و هم‌چنین هزینه نکردن برای خرید تجهیزات بیشتر، سود خود را افزایش می‌دهد.

از سوی دیگر این مکانیسم باعث استثمار بیش از حد و ایجاد خستگی طاقت‌فرسا برای کارگران در حدی می‌شود که به خروج اختیاری کارگران از شرکت منجر می‌گردد. کارگران ساکن اصفهان برای رفت و آمد به شرکت ۲ ساعت زمان صرف می‌کنند. برای مثال، برای شروع کار در ساعت ۸ صبح در شیفت روز، کارگران باید در ساعت ۷ صبح سوار سرویس شوند و از آن طرف پس از اتمام کار در ساعت ۸ شب، ساعت ۹ به خانه‌ی خود می‌رسند. در واقع ۱۴ ساعت از ۲۴ ساعت صرف کار و رفت و برگشت به محیط کار می‌شود. به این زمان باید از یک‌سو، بیدار شدن در ساعت ۵/۵ برای آماده شدن، صرف صبحانه و طی مسیر برای رسیدن به سرویس را نیز اضافه کرد. با احتساب ساعت خواب و صرف شام کارگران در چنین وضعیتی فرصتی برای زندگی کردن ندارند. تعدادی از کارگران که از شهرهای دورتر مانند فولادشهر، نجف‌آباد و خمینی‌شهر در این شرکت شاغل‌اند در مجموع ۴ ساعت از روز را صرف رفت و برگشت می‌کنند.

بازه‌ی حقوق کارگران بین ۵ میلیون و سیصد هزار تومان تا ۷ میلیون و پانصد هزار تومان است؛ که همین میزان نیز با احتساب اضافه‌کاری اجباری است. در حالی که در سطح استان حداقل حقوق این شرکت ۸ میلیون تومان تبلیغ می‌شود. در طول هر شیفت نیم‌ساعت فرصت صرف ناهار یا شام و ۱۵ دقیقه برای صرف میان‌وعده است. بسیاری از دستگاه‌ها در این بازه‌ها نیز خاموش نمی‌شوند و کارگران در کنار دستگاه‌ها غذا می‌خورند. با توجه به این وضعیت بسیاری از کارگران در این شرکت پس از ۶ ماه طاقتشان طاق می‌شود و از کار بیرون می‌آیند.

مهم‌ترین نتیجه‌ی خروج کارگران به خاطر وضعیت طاقت‌فرسای کار، عدم حضور کارگران با سابقه و عدم ایجاد رابطه‌ی مداوم میان کارگران این شرکت است. این موضوع باعث می‌شود امکان همبستگی میان کارگران که زمینه‌ساز متشکل شدن آن‌ها است، کاهش یابد.

این وضعیت بسیاری از کارخانه‌هایی است که روزبه‌روز بر دارایی‌های‌شان افزوده می‌شود. سرمایه‌داران در زمینه‌ی بی‌تشکلی کارگران، با نقشه و برنامه از چنین مکانیسم‌هایی برای افزایش سود خود بهره می‌برند. در چنین شرایطی کارگران می‌بایست هوشیارانه هر مسئله‌ی مربوط به شرایط کار را به اهرمی برای اتحاد و مبارزه‌ی جمعی تبدیل کنند؛ زیرا بدون اتحاد طبقاتی کارگران، سرمایه‌داران با همراهی دولت هرچه بیشتر عرصه را برای طبقه‌ی کارگر تنگ خواهند کرد.